

L'agricultura de Catalunya, sector estratègic

David Coll i Batllori

President de Fundació Agrícola Catalana i PIMEC Agroalimentària

Text de la conferència celebrada a la seu del Col·legi Oficial d'Enginyers Tècnics Agrícoles de Catalunya, el 14 de febrer de 2011

Abans que res voldria dir que la Fundació Agrícola Catalana (FAC) fa molts anys que està fent difusió dels aspectes més rellevants del sector agrari català, tan es així que en el llibre de recull d'articles sobre el sector el mateix Vicenç Villatoro en el pròleg diu :

“el 80% producció agrària catalana no està subvencionada i s'espavila enmig de les regles de mercat. La solució a l'agricultura catalana i europea no és el proteccionisme, no és d'hivernacle de l'estat, sinó la lliure competència.

Hi ha gent que pensa en el camp català en termes de competitivitat, de recerca i desenvolupament, de progrés sostenible (és a dir, sense que el progrés es carregui la sostenibilitat però també sense que la sostenibilitat es carregui el progrés)“.

Sector Estratègic, si o no?

El sector agrari és un dels pilars fonamentals del país i de la seva economia.

Des de FAC ens posicionem des de fa temps en qüestions com la gestió de territori. La dinamització del món rural, el medi ambient, el desenvolupament de l'activitat agrícola, ramadera i silvícola de Catalunya, la gestió de l'aigua, i com en s'afecten a tots els ciutadans (rurals i urbans) les decisions polítiques que s'adopten sobre aquests temes .

Hem fet i farem que des de la FAC es tingui com a objectiu el remarcar que al camp es produeixen fets positius, innovadors, amb futur, rellevants i noticiables que no sempre obtenen el mateix ressò mediàtic que els negatius. Per tant, la nostra voluntat és la de descriure una imatge que ens sembla més equilibrada i justa d'aquells que estimen, treballen i viuen al territori i que l'han conservat i modelat, tal i com el veiem avui.

Territori, responsabilitat i diàleg.

El sector agrari aposta fonamentalment per la qualitat, la innovació i el coneixement com a eixos de competitivitat, i la cultura del diàleg com a marc per a arribar a acords entre les diferents parts, que suposin solucions assumides pels actors en els reptes de futur. Així és important que les interprofessionals siguin enteses com a eines d'especial utilitat en moments com aquests.

Aigua, un recurs a gestionar.

Des de FAC defensem la necessitat d'abordar la gestió de la demanda d'aigua com element de la gestió integrada del recurs. Per fer-ho caldrà tenir en compte les possibles conseqüències per a la població més desprotegida i la recerca de solucions que passin més per un estímul, com ara la cessió de drets, compra i comercialització d'aigües de reg i aigües regenerades, sobretot pactada i consensuada amb els diferents sectors i usuaris, des de més convencions fins al mateix medi natural. En definitiva, caldrà abandonar els enfrontaments i repensar un marc de diàleg on pugui ser possible un acord i un concert sobre l'aigua perquè tots hi sortim guanyant.

Els beneficis mediambientals de la dieta mediterrània.

El sector agrari, que inclou la ramaderia, el sector industrial, els usuaris domèstics i els d'esbarjo, estan competint actualment per l'ús de l'aigua, sense oblidar que el consumidor té la responsabilitat d'assumir que les opcions de dieta alimentària incideixen directament en un consum més important d'aigua.

Gestionar la demanda d'aigua vol dir gestionar l'alimentació, és a dir, cal tenir en compte el concepte d'aigua virtual, l'aigua necessària per a produir un bé bàsic. I el consumidor ha de tenir en compte que si a la bossa de la compra hi posa un quilo de tomates i un quilo de carn, està carregant 4500 litres d'aigua, i si hi afegeix 6 iogurts, incrementa la carrega d'aigua en una tona, és a dir, els consumidors haurem de tenir ben present que la nostra dieta incideix directament en l'ús òptim d'aigua, ja que aigua és, en definitiva el que mengem.

Des de la FAC defensem el model de dieta alimentària sostenible, que conjumina una alimentació saludable per al cos humà produïda d'acord amb els recursos naturals disponibles per a la producció d'aliments.

En 40 anys hem doblat el consum d'aigua que mengem a Espanya.

Per sobre de tot hem de desterrar d'una vegada els tòpics que es repeteixen des de la ignorància sobre el consum d'aigua del sector agrari, i es que recordem-ho, mengem 38 vegades més aigua que l'estrictament domèstica.

La innovació en matèria Agroalimentària.

El percentatge d'empreses que realitzen activitats de recerca i desenvolupament és més elevat que a la resta d'Espanya. D'altra banda, les empreses de dimensions reduïdes, que no disposen de capital per a invertir en recerca i desenvolupament, aposten per una diferenciació del producte mitjançant la creació de valor afegit relacionat amb el territori, en bona part. Això no obstant, cal destacar que la major part de les innovacions es refereixen més al procés transformador que al productiu. Aquest punt, el de la innovació, resulta cabdal per a la supervivència de les empreses agroalimentàries, ja que és un sector fortament competitiu i poc porós.

Regadius i descontaminació.

L'agricultura de regadiu, que significa disposar d'aigua per fer-ne una aplicació òptima, té un paper fonamental en l'absorció de diòxid de carboni de l'atmosfera. Es tracta per tant, d'una forma eficient i auto sostenible de descontaminació .

Com a il·lustració, una hectàrea de regadiu dedicada al conreu del blat de moro enriqueix l'aire amb 14,5 tones d'oxigen. Si comptem que, segons les dades amb que es va treballar a Kyoto, s'emeten 3,5 tones anuals de diòxid de carboni per habitant, podem entendre fins a quin punt és important la funció de l'agricultura i els regadius per incrementar, la productivitat i també la descontaminació.

Segons Kyoto, sobre les emissions de gasos d'efecte hivernacle, amb un increment del 6% en la capacitat fotosintètica del planeta n'hi hauria prou per equilibrar la balança d'emissions i absorcions de diòxid de carboni. Per aconseguir-ho, cal invertir en recerca i desenvolupament per a la millora genètica de les plantes.

Des de la FAC entenem que apostar per equilibrar la balança entre emissions i absorcions de diòxid de carboni s'ha de fer pensant també en una activitat econòmica rendible. L'agricultura, en aquest cas, com a productors d'aliments, esdevé, per aquesta doble funció, molt eficient.

L'extensió d'una agricultura de regadiu significa avançar cap al desenvolupament econòmic sostenible.

Recerca i aposta per la biotecnologia.

L'optimització del percentatge d'energia que es rep del sol, juntament amb la millora genètica de les plantes perquè amb menys quantitat d'aigua descontaminin al màxim possible, es una fita que requereix responsabilitat a l'hora d'investigar, transferir tecnologia i generar les infraestructures adequades.

L'aplicació de la tecnologia derivada de les investigacions en resistència de material vegetal a determinades plagues, o la millora varietal que permeti un augment de la productivitat contribueixen a la seguretat en la producció agrícola, d'altra banda la recerca i la innovació orientades a aconseguir varietats més adaptades a les necessitats dels mercats –i en aquest aspecte la col·laboració entre investigadors i empreses agràries i agroalimentàries es fa imprescindible– podran aportar valors de singularitat que són indispensables a l'hora de competir internacionalment, alhora que poden contribuir a la reducció de costos.

Catalunya disposa del IRTA del qual en depenen diferents centres d'investigació, podent destacar particularment la seva influència en els darrers anys en moltes investigacions tan del sector carni com el dels pinsos, cereals, fruita etc...

Sap greu contemplar com la UE ha perdut el tren de la investigació en biotecnologia de forma important al renunciar al seu ús en agricultura, va baixar del carro de la possibilitat de liderar una nova forma d'entendre l'agricultura i el subministrament d'aliments, que suposa unes

perspectives de millora de la productivitat, més resistència a les plagues i les malalties i l'eventualitat d'arribar a l'autosuficiència amb polítiques de solidaritat internacional.

Des de la FAC creiem en la necessitat que la UE reprengui les inversions per a la investigació en OGM, així com la transparència en el seu comerç.

Recordem que la Xina és el segon país del món en inversió en investigació biotecnològica aplicada en l'agricultura i el primer en forestal. I recordem també que la UE és la zona del món on hi ha més restriccions per a la investigació dels OGM, però en canvi la UE accepta en el seu mercat medicaments i productes industrials obtinguts de OGM. Una hipocresia que ens pot sortir molt cara.

Modernització .

En la minimització de costos en les explotacions catalanes, la dimensió de les explotacions, la mecanització dels conreus amb uns costos amortitzables és com en la indústria, permet la substitució en bona part de ma d'obra no qualificada i genera llocs de treball més tecnificats.

La inversió que empreses i explotacions han fet en modernització és molt important però cal una aposta clara per ajudar a continuar millorant i modernitzant els cicles productius per reduir els costos per unitat produïda.

Els costos energètics.

Pel que fa als costos d'altres inputs, com l'energètic, la competitivitat de les nostres produccions respecte de les d'altres països es veu minvada per la fiscalitat que s'hi aplica i per la liberalització del sector energètic encara pendent. I aquest factor, l'energètic, és molt important en qualsevol anàlisi del sector alimentari i de la seva competitivitat de cara al futur, ja que l'energia està directament implicada en la productivitat.

Internacionalització .

El repte de la internacionalització passa per oferir produccions alimentàries diferenciades, de qualitat, segures i amb un alt valor afegit, que té a veure amb una aposta clara pel desenvolupament del sector alimentari com un sector econòmic.

Dones .

La dignificació de l'activitat professional de la dona en el món rural, siguin tasques agràries o siguin tasques en altres àmbits econòmics, és cabdal per evitar l'abandonament de les zones rurals, i per la seva aportació decidida en la gestió empresarial del dia a dia d'empreses i explotacions.

Dret a decidir, dret a legislar.

Afirmar les polítiques pròpies davant l'ofensiva uniformitzadora, Catalunya ha de refermar més que mai l'autonomia legislativa i de gestió en matèria agrària.

L'harmonització de mesures en el si de la UE per a la construcció d'una Europa forta en matèria agrària, que permeti l'autosuficiència alimentària i alhora la solidaritat amb altres països es també una prioritat per Catalunya. Ara bé, Catalunya té dret al desenvolupament de polítiques pròpies en benefici dels agricultors i les seves rendes, així com dels consumidors, que són, al capdavall, els destinataris de les produccions agràries .

Sap greu veure que s'està construint una Europa dels Estats maquillada de projecte comú, perquè maquillatge semblen les institucions europees que no representen directament els estats .

Alimentació.

El sector agrari és el subministrador d'aliments als consumidors, l'únic que hi ha, perquè només el sector agrari en pot produir. Per tant, els beneficiaris de les polítiques agràries comunitàries són tots els europeus, perquè tots mengem, i tots ho volem fer regularment i d'acord amb uns paràmetres de qualitat i sanitat que ens donin confiança.

A casa nostra hi ha ciutadans que viuen sota el llindar de la pobresa. I durant els darrers anys amb la crisi econòmica, molta gent depèn de les ONGs i segons el Banc d'Aliments, enguany ens trobem amb un increment molt important de demanda d'aliments bàsics.

Des de FAC defensem la producció agrària europea, que compleix garanties de seguretat, com defensem la producció de petroli de l'Àrab Saudita, i apostem per continuar treballant en la línia d'una producció cada cop més eficient, que proporcioni aliments més assequibles i amb més quantitat al món, en un marc de lliure mercat.

La seguretat alimentària a Catalunya.

Ens devem tots als consumidors, per tant aquest han de tenir confiança en els productes que són aliments i que provenen d'una cadena alimentària que ha procurat actuar amb transparència i traçabilitat de forma que no es generin ni dubtes ni vacil·lacions.

Qualitat i sostenibilitat.

Productes frescos, productes d'aquí, productes de qualitat, productes i produccions amb DO, IGP, amb Q, són productes que responen a les exigències dels consumidors i aporten un valor afegit, el de la sostenibilitat doncs la seva petjada ecològica suposa una reducció important de les emissions de diòxid de carboni i per tan col·laboren de forma important en la sostenibilitat del país.

ESTRATÈGIC.

Si Entenem el sector agrari com un sector estratègic hem de pensar en el que això significa i per tan des de la fundació hem entès que havíem de començar per donar a conèixer els nostres postulats i passar a definir de forma gràfica els següents aspectes que entenem han de desenvolupar-se en els propers anys per tal de fer que com a tal sector estratègic aportí futur, riquesa i estabilitat al territori. :

- FORMACIO I JOVES
- PAC I GLOBALITZACIÓ
- AGRICULTURA
- RAMADERIA
- AIGUA
- ADMINISTRACIO
- INDUSTRIA I DISTRIBUCIÓ
- CONSUM I SEGURETAT ALIMENTARIA

En cadascun d'aquests capítols i epígrafs, se'ns donen moltes possibilitats de desenvolupar el diferents reptes que avui per avui té el sector a Catalunya.

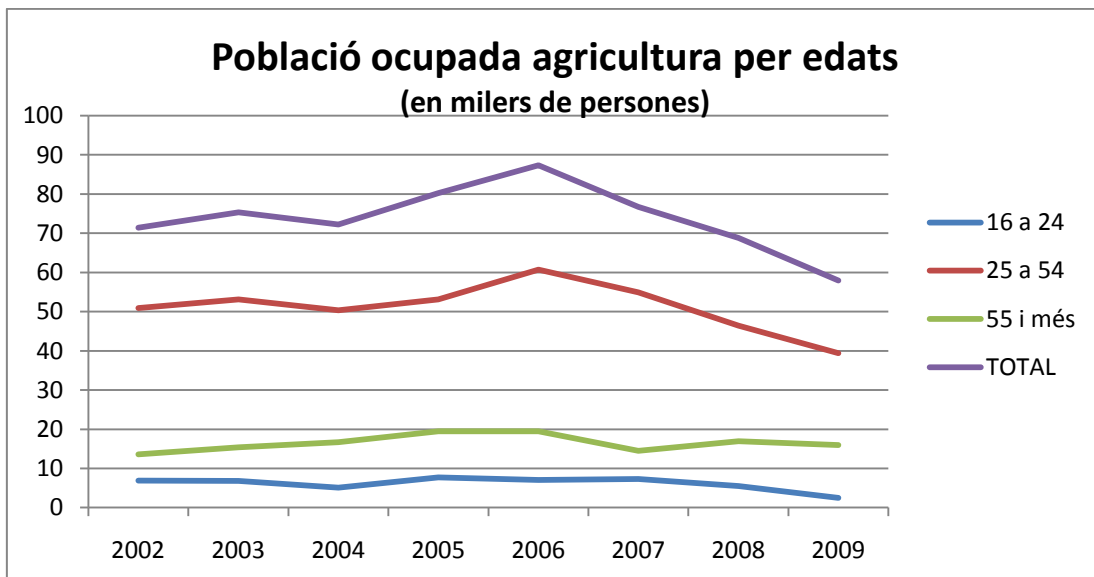
Es evident que el futur d'un país passa per garantir-ne el progrés social de la seva població, procurar que la ciutadania si senti a gust i que el respecte al medi ambient i al medi natural en siguin objectiu clar.

Formació i joves

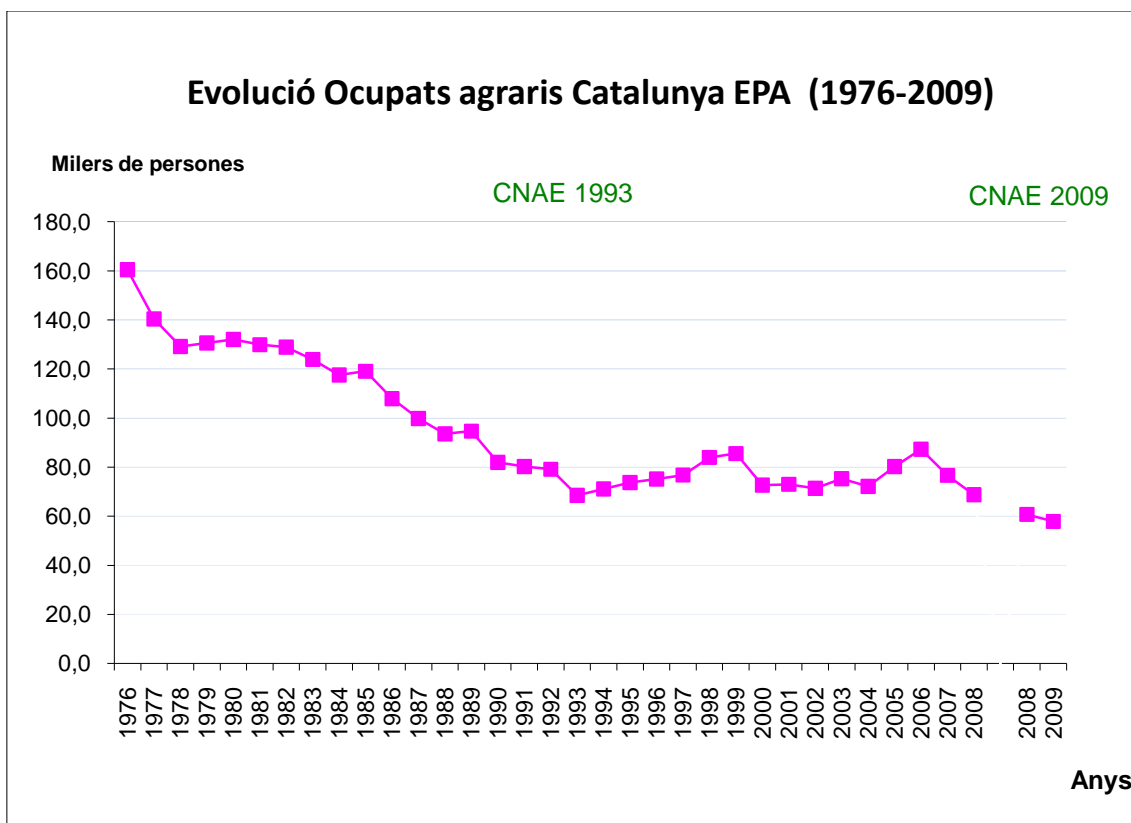
1. Redefinir el Sistema d'Assessorament Agrari de Catalunya (2006) prioritzant la presència en el territori i la transferència tecnològica.
2. Potenciar i prioritzar el model preventiu i de transferència tecnològica de les ADV (Agrupacions de Defensa Vegetal) i les ADS (Agrupacions de Defensa Sanitària). Redefinir i ampliar la base de les Agrupacions de Defensa Forestal.
3. Impulsar la formació i fer més atractiva la incorporació de dones i joves al sector agroalimentari.

D'entrada hem de manifestar que sense joves incorporats al sector i que visquin al territori qualsevol programa sigui del que sigui no té futur .

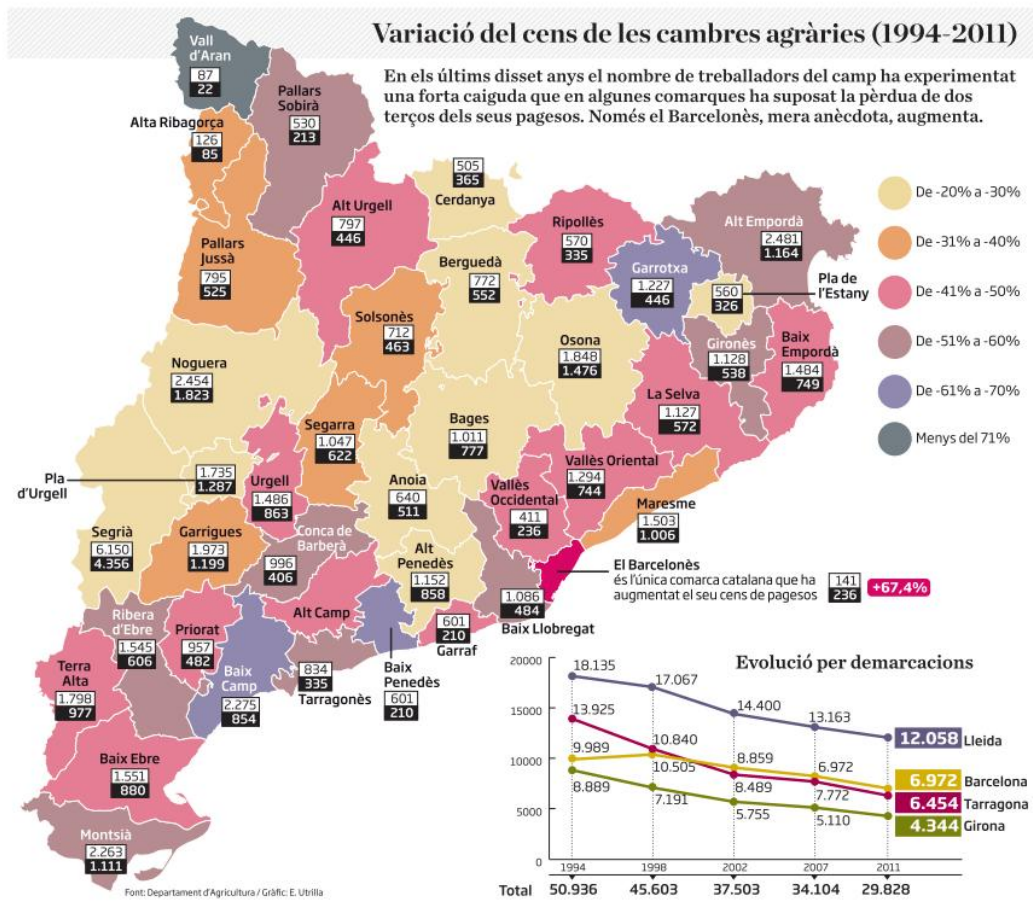
Quadre 1. Envel·liment i incorporació de joves a Catalunya

Font. Elaboració pròpia amb dades de l'IDESCAT.

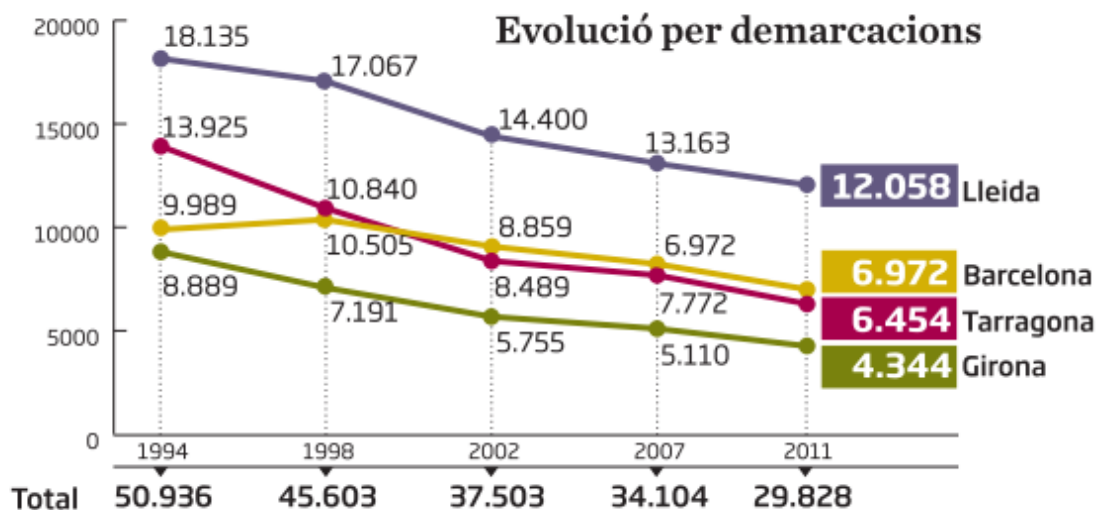

Font: DARP

Font: Diari ARA, 1 de febrer de 2011 ([Cambres Agràries](#)).

Cens de les Cambres Agràries 1994 - 2011

Font: Diari ARA, 1 de febrer de 2011 ([Cambres Agràries](#))

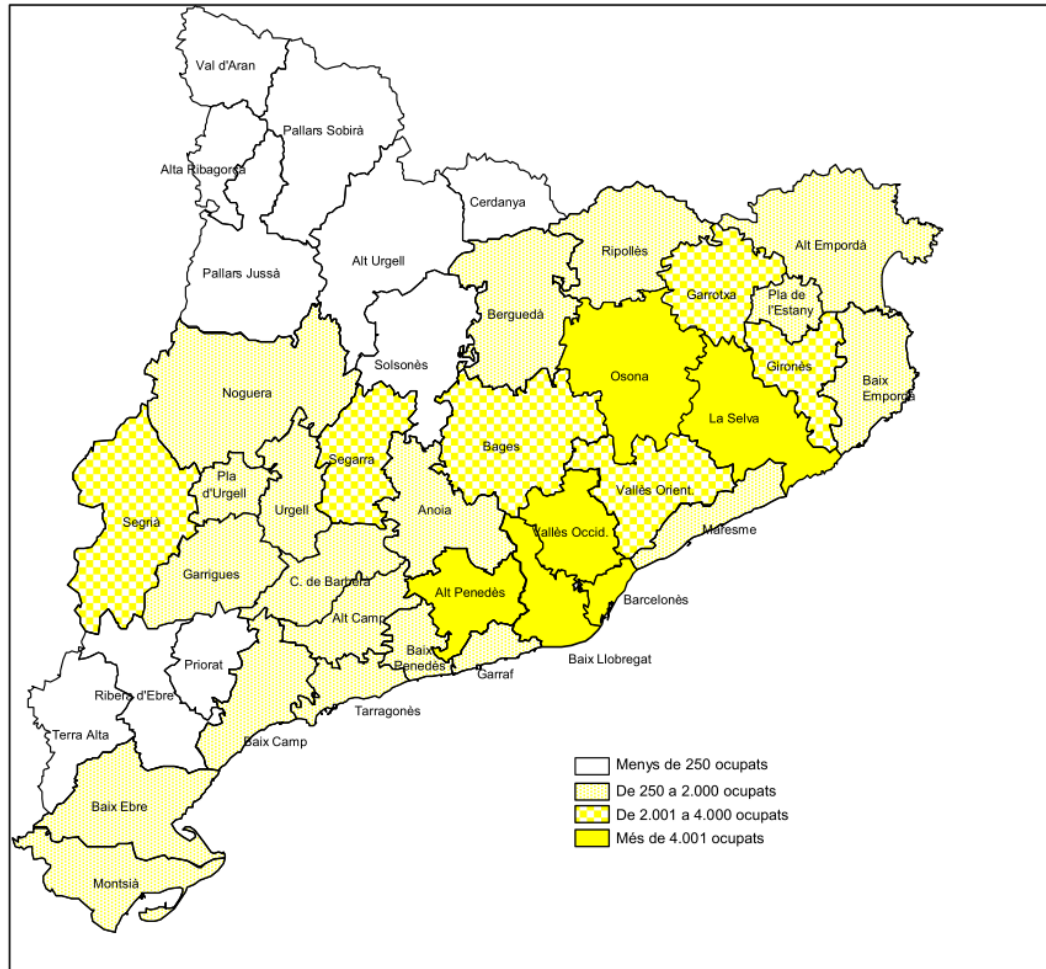
Per tan necessitem il·lusionar a la gent jove per a formar part d'un col·lectiu que s'identifiqui de forma permanent amb el territori, les seves tradicions i que senti el país com a seu.

El sector en tot allò que fa referència a la Formació, hem de destinar-hi els recursos i els plans pertinents per aconseguir que les seves decisions sempre estiguin pensades i avaluades amb un sentit pràctic, racional i econòmicament viables.

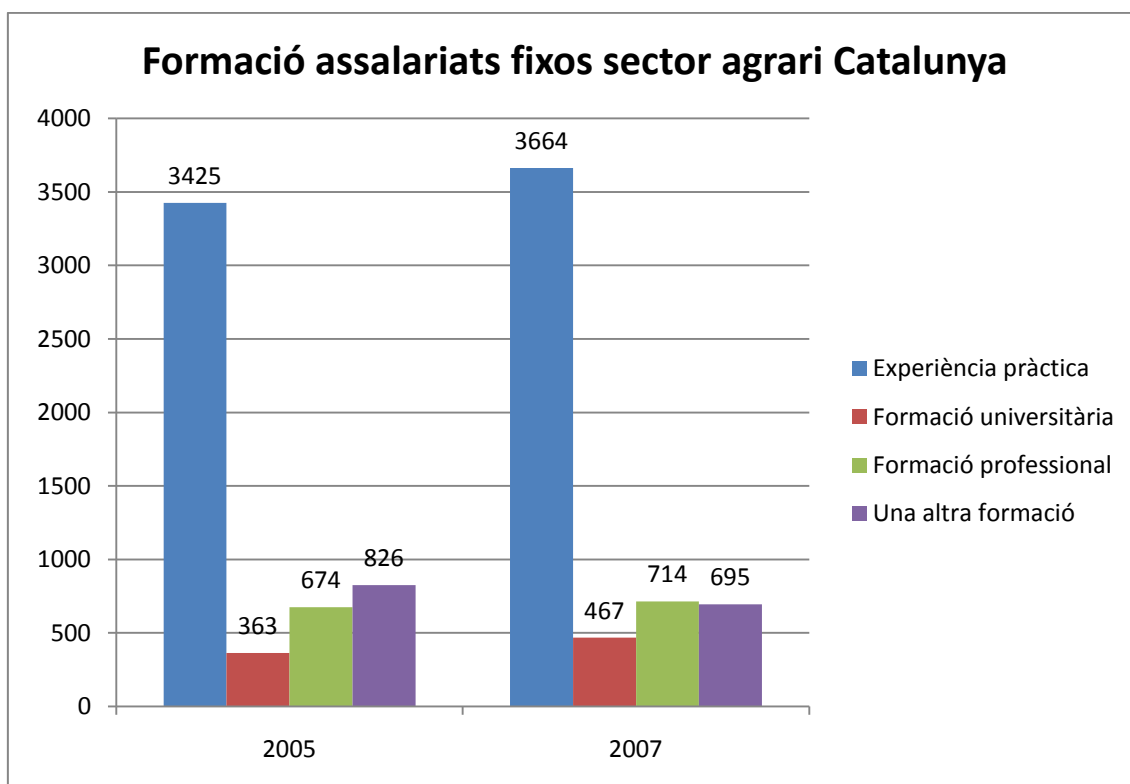
Distribució ocupats

Mapa 2.1 Distribució territorial de la indústria agroalimentària a Catalunya, 2007

Font: DAR, a partir de dades del Departament de Treball

Quadre 2. Nivell de formació dels agricultors

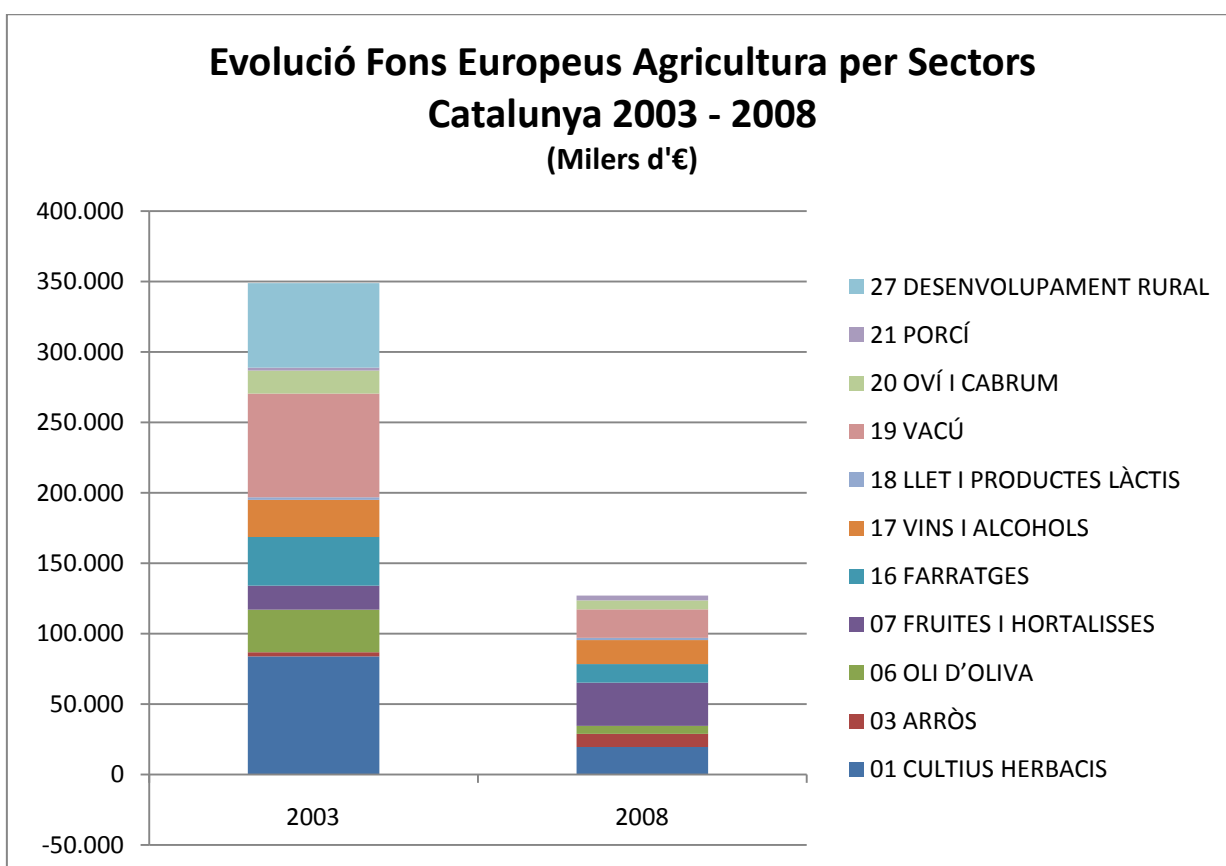
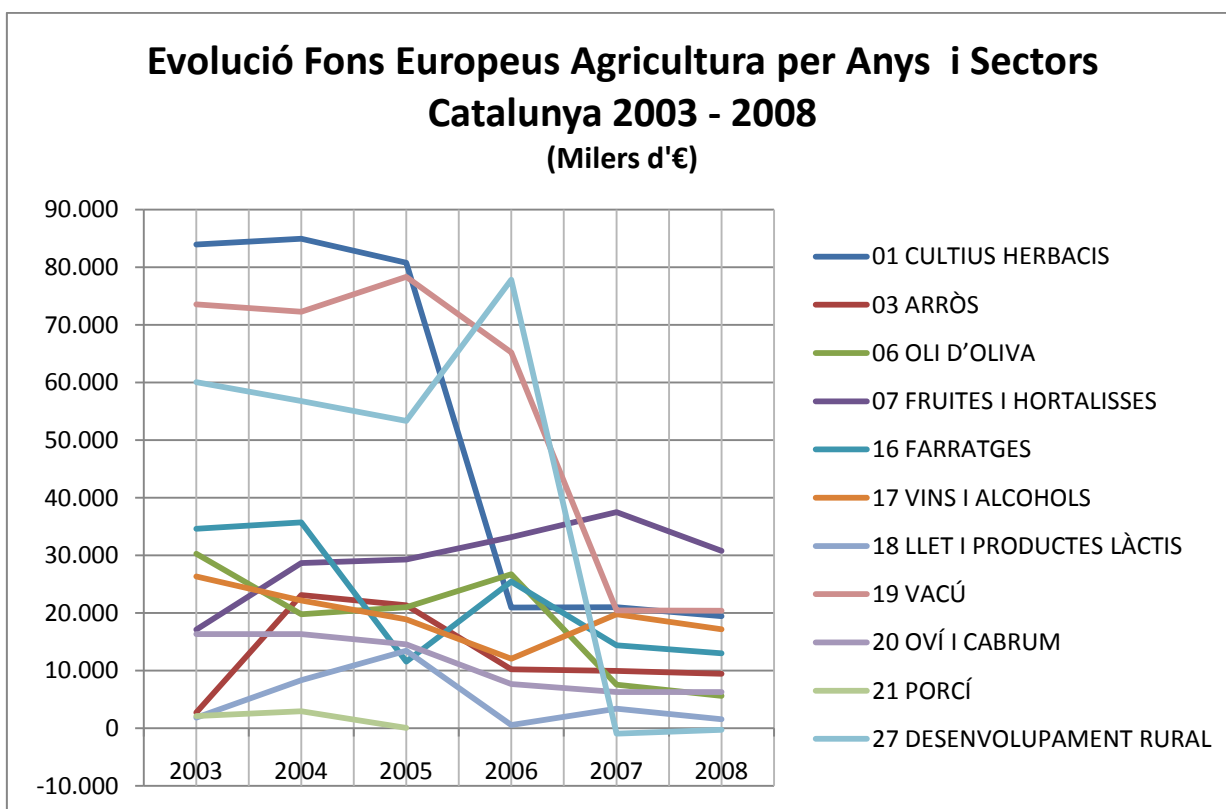
Font: "Estadística de l'estructura de les explotacions agràries" (Generalitat de Catalunya, anys 2007, 2005, i 2003).

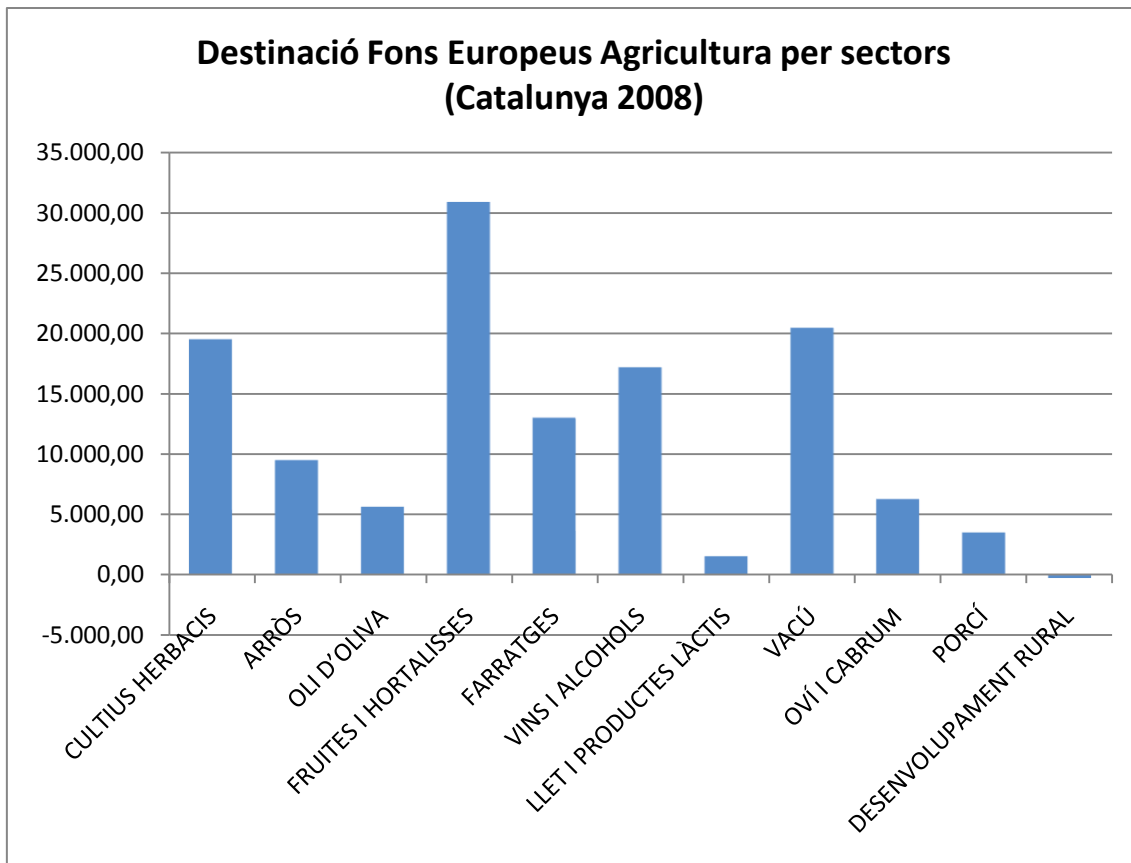
PAC i Globalització

4. Cal impulsar mecanismes que garanteixin unes rendes mínimes als productors.
5. Redefinir els criteris de redistribució dels ajuts de la Política Agrària Comuna (PAC) perquè siguin més equitatius (Organització Comuna del Mercat Vitivinícola).
6. Rebutjar el cofinançament i la regionalització de la PAC.
7. Implantar la Petjada de Carboni en l'etiquetatge per afavorir el consum local i mediambiental.

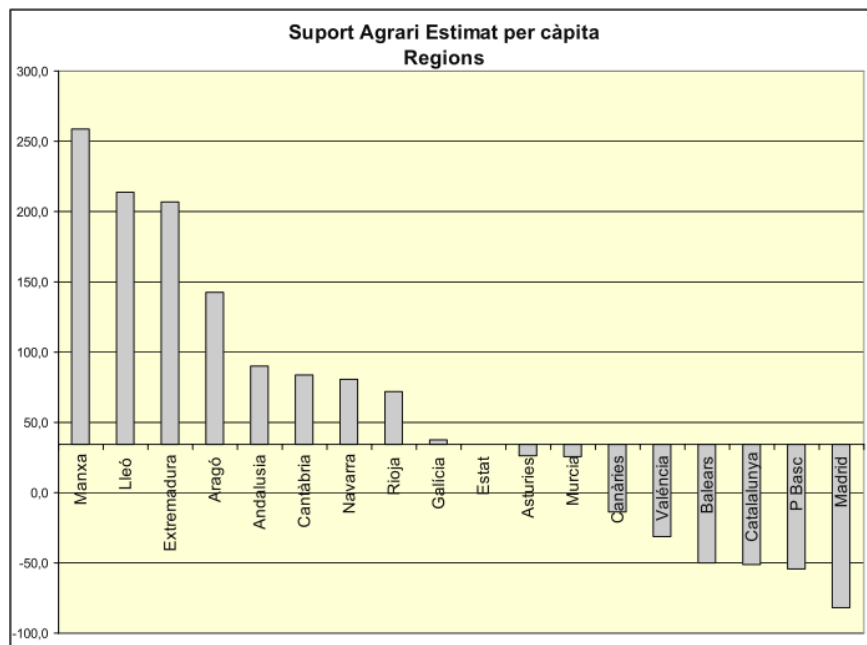
La PAC i la Globalització formen part del nostre paisatge diari, per tan ens hem de saber adaptar a les conseqüències que això suposa, per tan, PAC sí, però una PAC que no converteixi l'agricultura i la ramaderia en sectors subvencionats de forma permanent i que al final serveixin per fer-nos funcionar de papers, documents, sol·licituds i poca feina real, amb limitacions permanents i poc incentivadores per fer bona producció i respectuosa amb el medi.

Quadre 3. Subvencions i sector + o – subvencionats, Catalunya, España i Europa

Destinació dels fons europeus: comparació entre Comunitats Autònomes

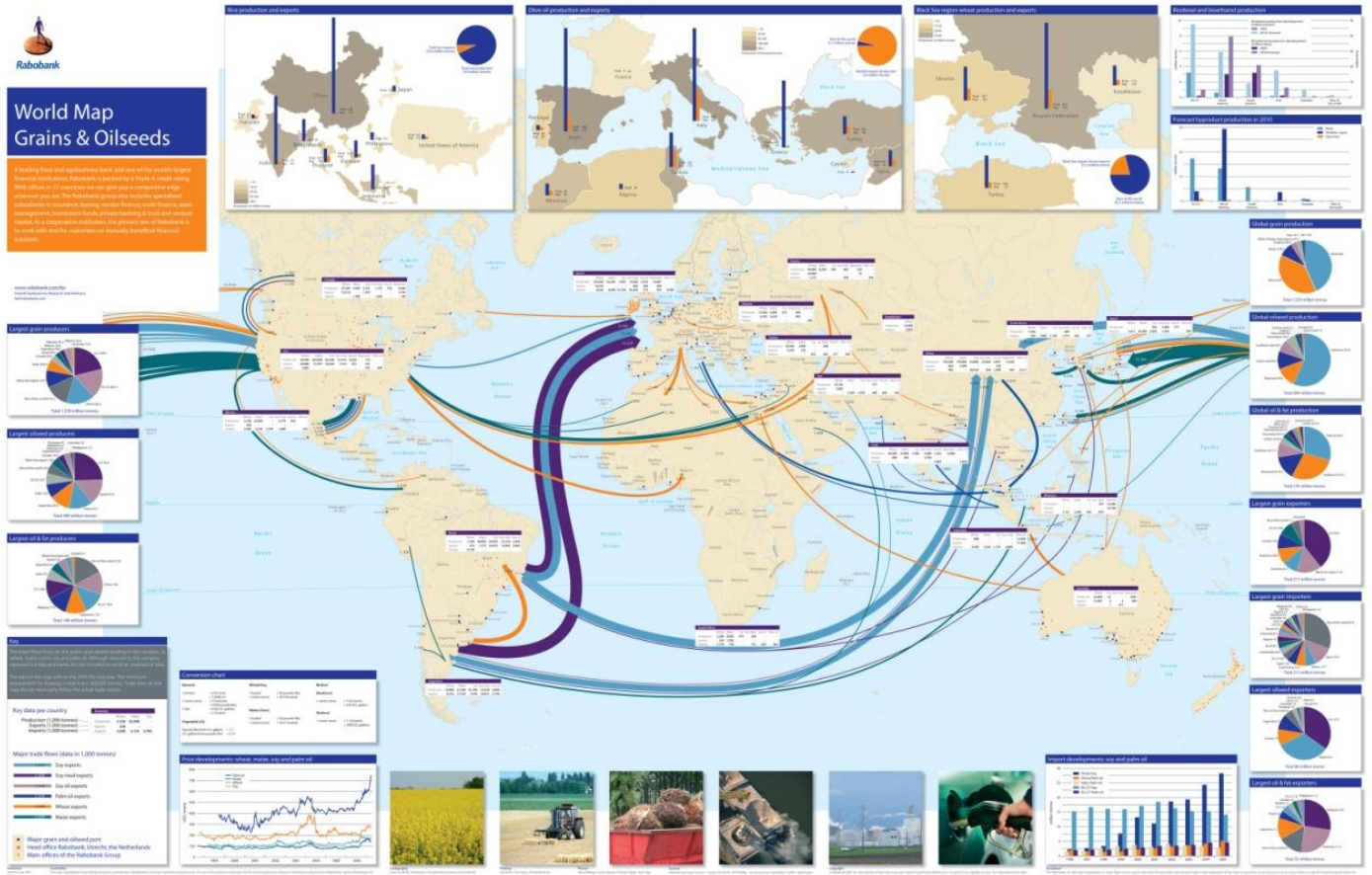

Font: DAR, 2007.

Globalització, si volem ser sostenibles, millor treballar per afavorir el consum local i implantar de forma urgent l'etiquetatge de la Petjada de Carboni. No cal dir però que donat que el comerç mou el món des de fa segles, tot allò que representi aquest comerç s'ha de fer tot

respectant i avaluant el seu impacte mediambiental i amb un compliment estricte de les normes internes de la UE per tot allò que arribi de països tercers.

Quadre 4. Mapa dels fluxos de comerç internacional .

World Meat Map

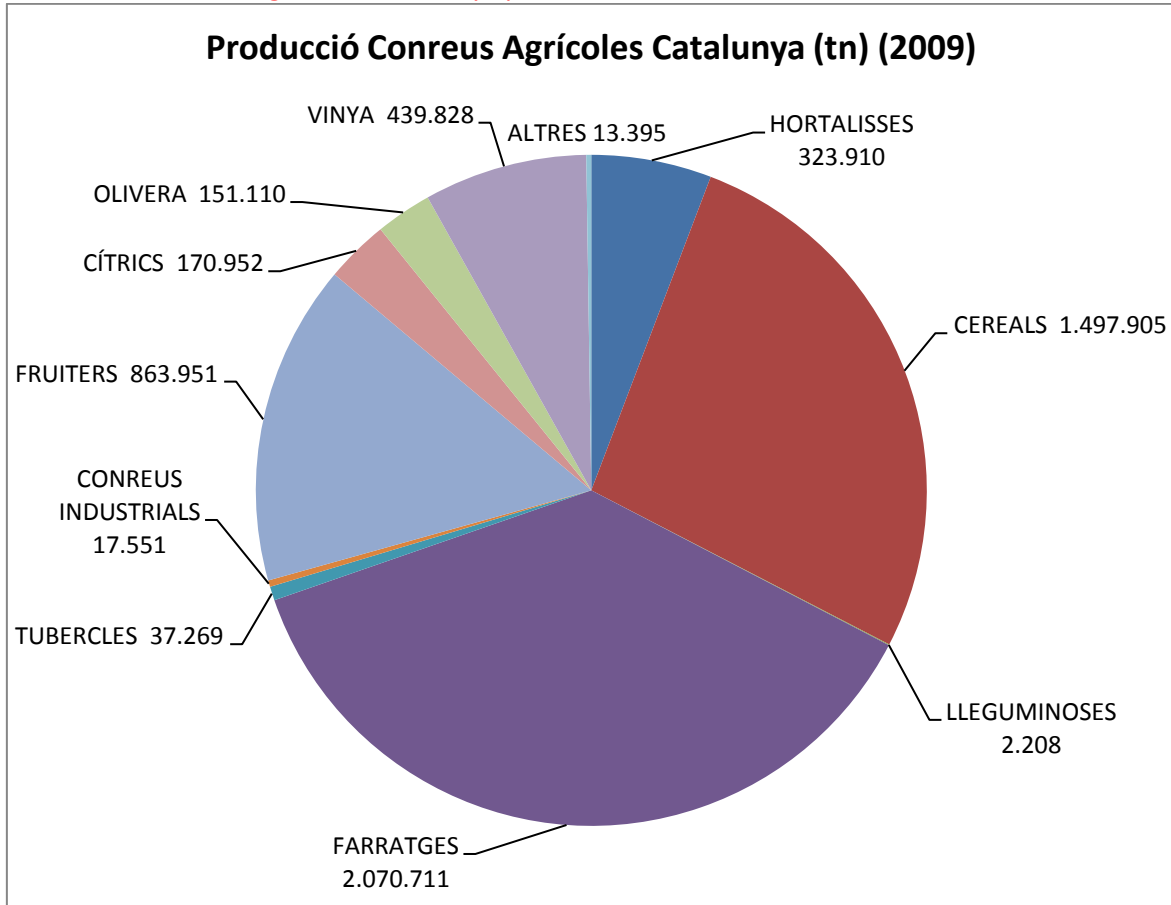

També entenem que en l'apartat d'**Agricultura cal**:

8. Potenciar el Pla de Regadius, la concentració parcel·lària i replantejar el Canal Segarra-Garrigues per què hi hagi més superfície regable.
9. Fomentar l'agrupació de productors agrícoles per assolir una major dimensió, millorar la posició enfront les distribuïdores i obtenir així una major renda.
10. Recuperar la iniciativa en l'investigació científica, l'estudi i l'ús dels Organismes Genèticament Modificats.

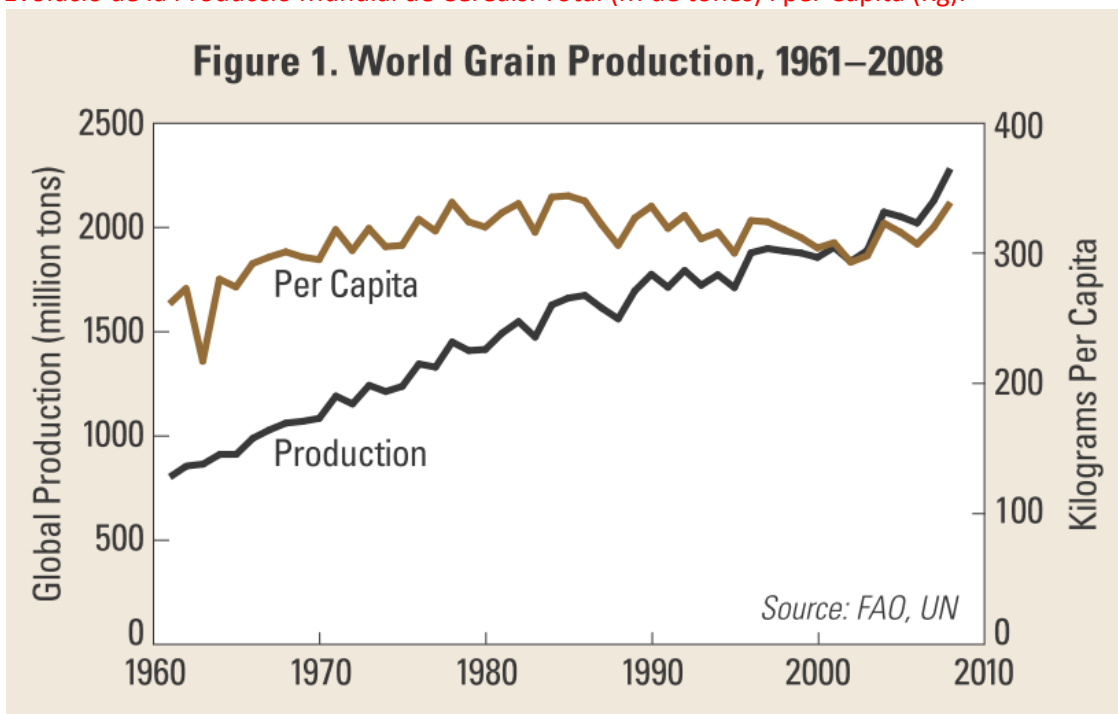
Hem d'entendre que les diferents organitzacions que operen en el mercat, SATs, SL, SA i Cooperatives han d'endegar un procés que les dugui a comercialitzar de la forma més directa possible una part important de la seva producció, arribant al consumidor final, en cas contrari el valor afegit queda en mans de tercers.

Quadre 5. Producció agrària de Catalunya per subsectors

Font: elaboració pròpia amb dades del DARP.

Evolució de la Producció Mundial de Cereals. Total (M de tones) i per Càpita (Kg).

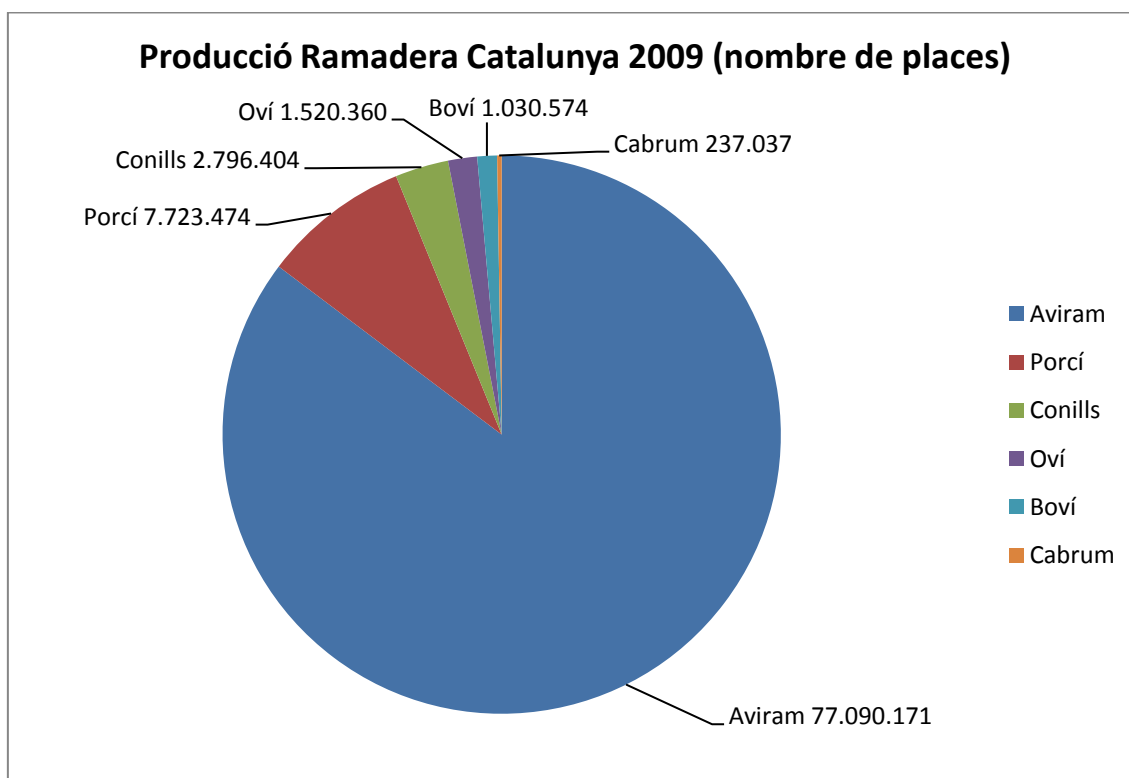
Ramaderia

11. Exigir el compliment de la legislació europea en matèria sanitària dels productes importats de països tercers, i exigir els mateixos requisits productius i medi ambientals.
12. Avaluar les polítiques dutes a terme fins ara en matèria de dejeccions ramaderes per fer les més eficaces i fiables.

El sector ramader és un sector que s'enfronta amb uns països on el cens ramader i la superfície territorial tenen un ratio favorable a la superfície de forma que la seva dependència de tercers és limitada, això no succeeix a casa nostra i ens fa molt dependents de les importacions de cereals, soja i proteaginoses, la qual cosa ens produeix uns costos de producció difícilment competitiu amb d'altres àrees emergents del planeta on, o bé tenen grans superfícies territorials, o bé tenen una gran població amb un poder adquisitiu cada vegada millor i per tant un mercat creixent molt proper.

Catalunya i Espanya tenen un nivell de producció ramadera superior a la seva demanda nacional, de forma que tenim necessitat d'exportar, com és lògic això suposa dependència exterior en quan a matèries primeres i per tan estar sotmesos a variacions de les monedes, sotmesos a la compra d'energia, petroli, etc... i tots aquest inputs son difícilment controlables, i menys en un món on els sector financers tenen una especial incidència en totes aquestes matèries primeres.

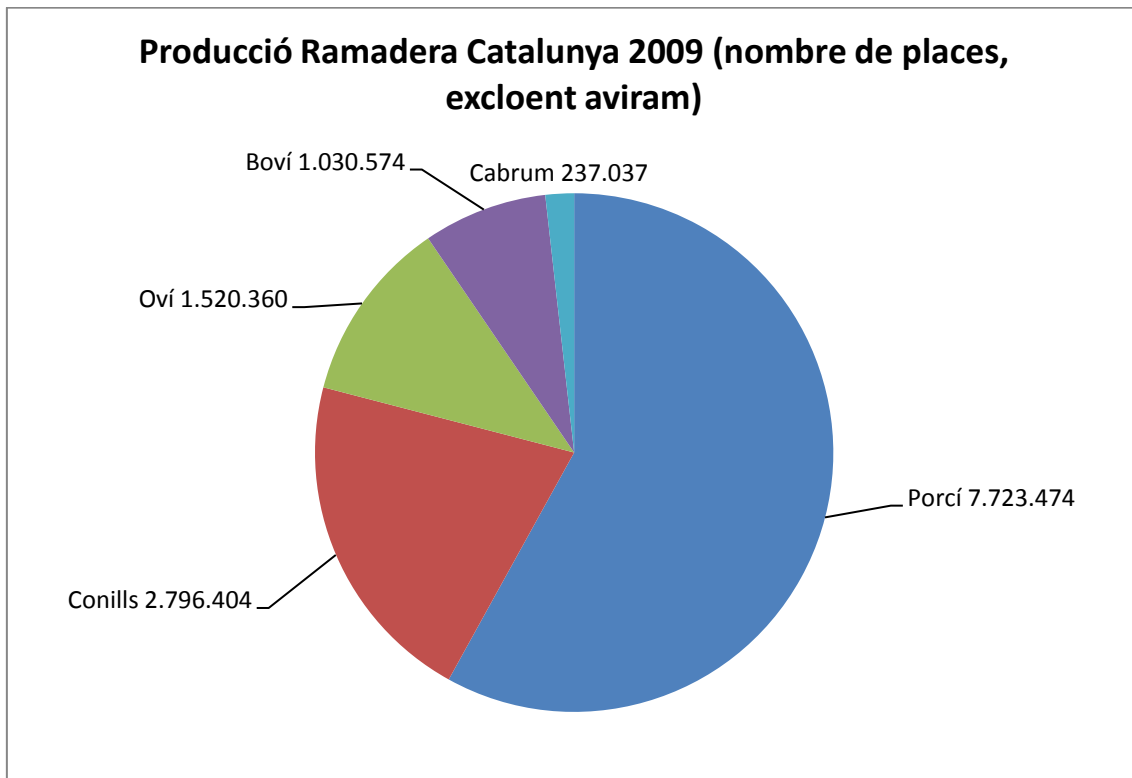
Quadre 6. Sector ramader, nivell d'autoabastament i valor econòmic.

Font: elaboració pròpia amb dades del DARP.

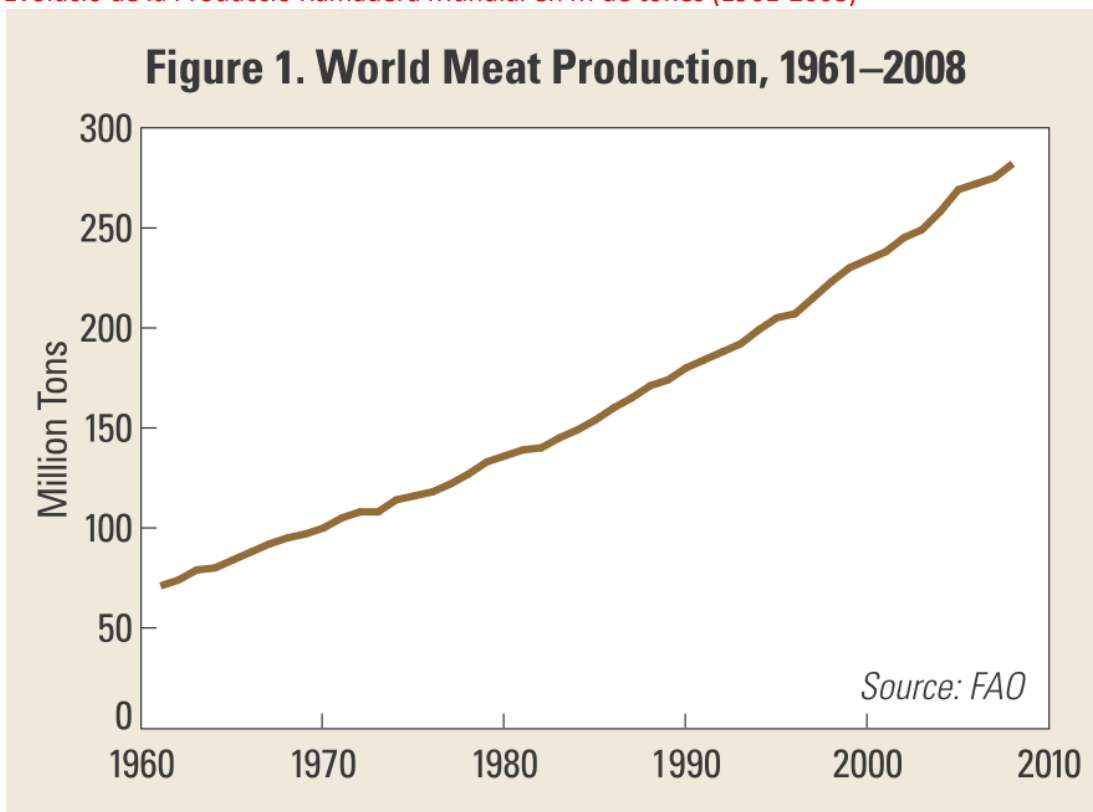

Excloent AVIRAM:

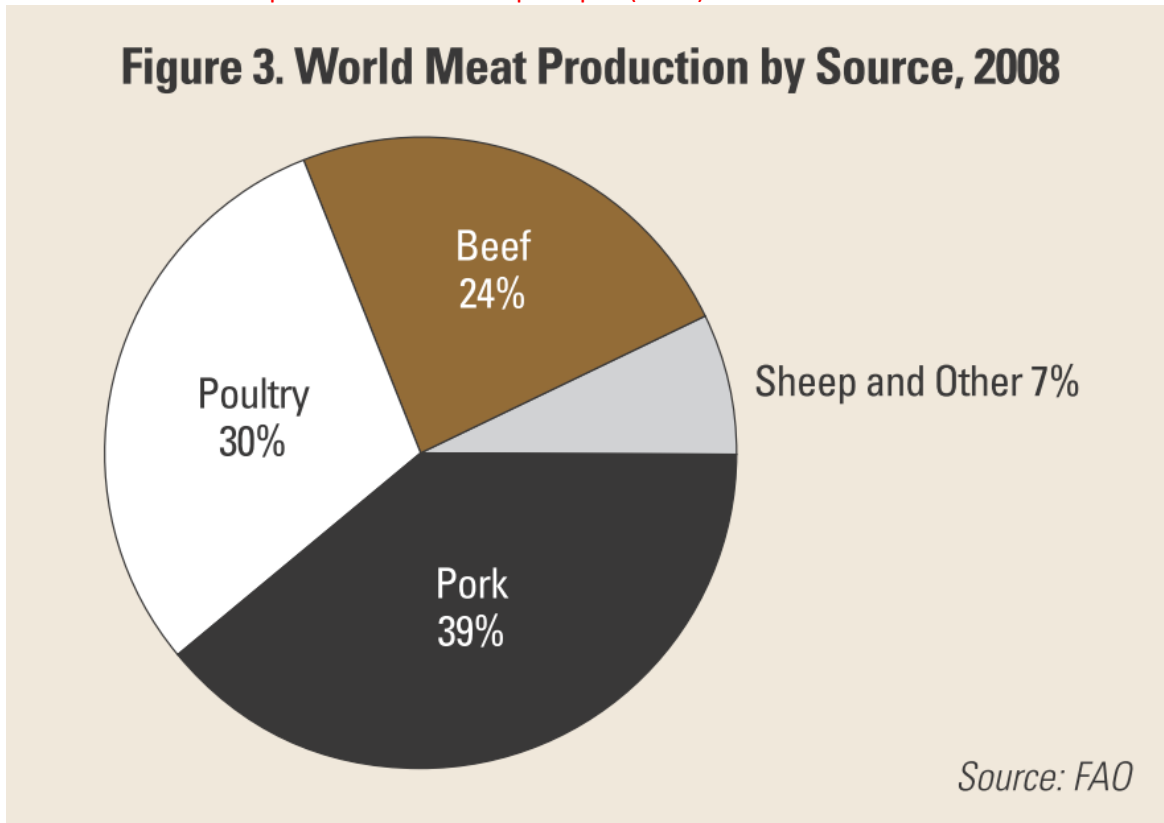

Font: elaboració pròpia amb dades del DARP.

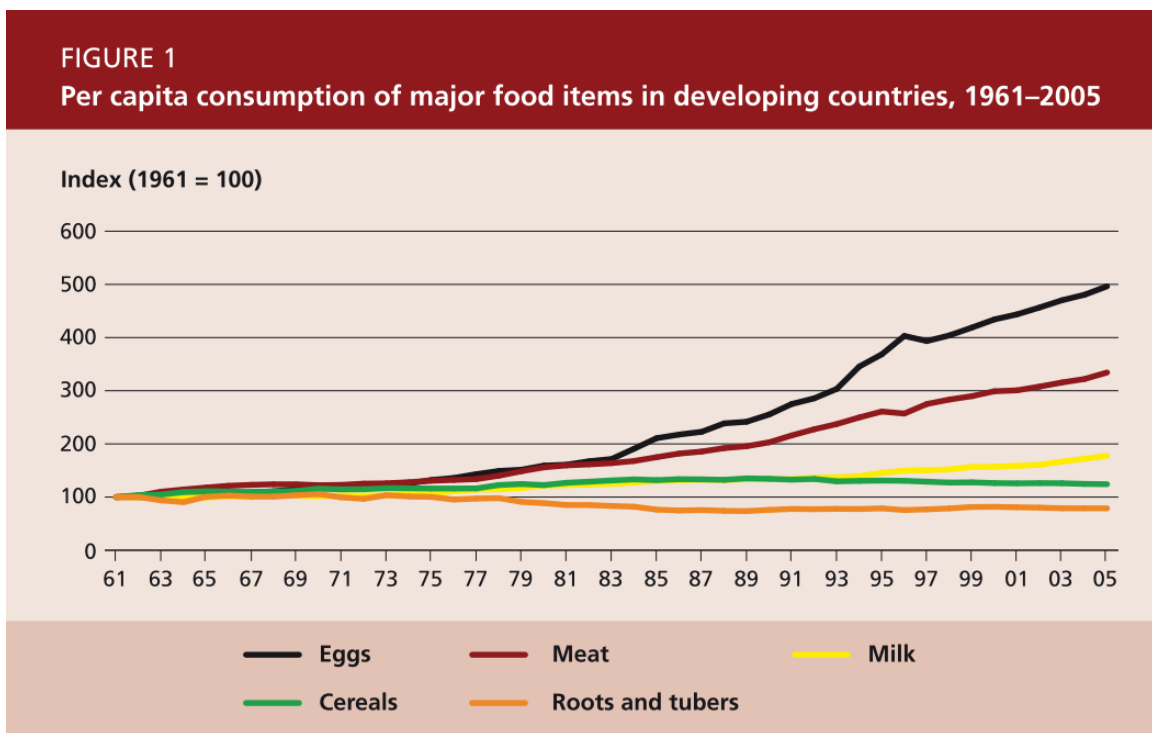
Evolució de la Producció Ramadera Mundial en M de tones (1961-2008)

Producció mundial de productes ramaders per tipus (2008)

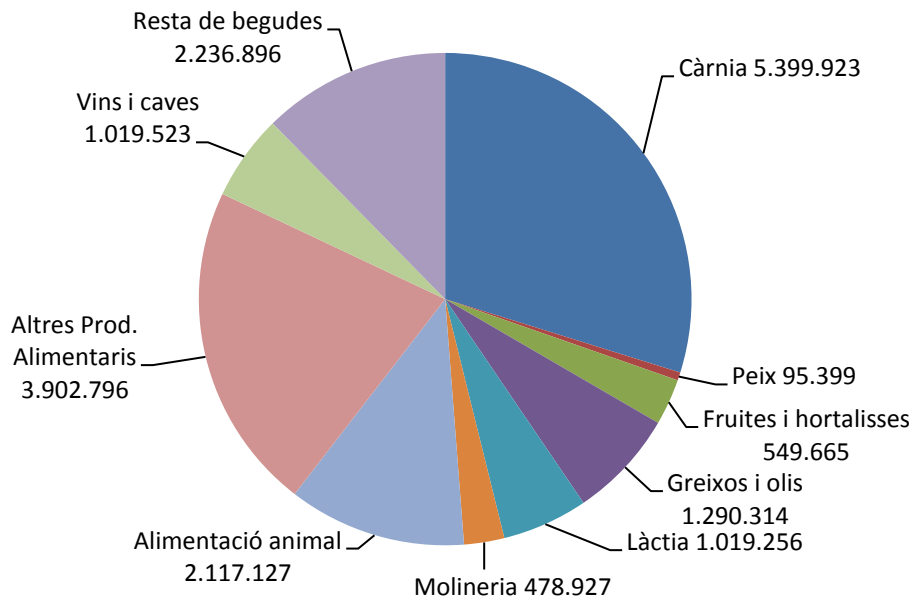

Evolució del consum alimentari en països en vies de desenvolupament (1961-2005):

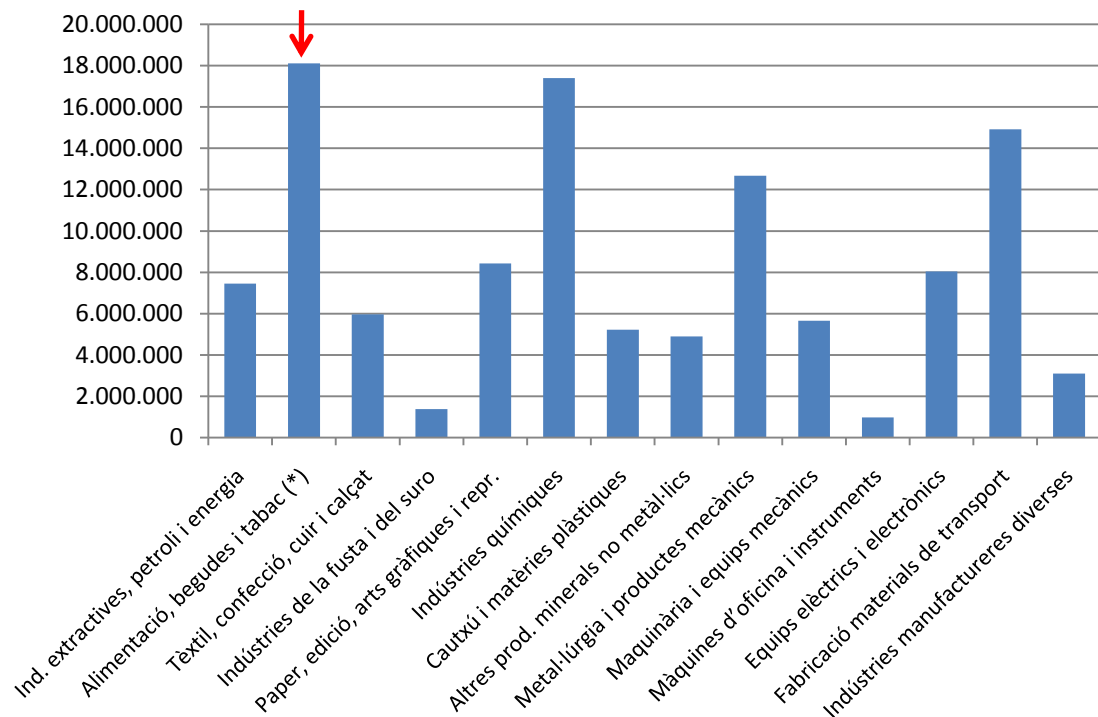
Source: FAO, 2009b.

Dimensió agroalimentària de Catalunya per sectors en volum de vendes netes, 2007 (milers €)

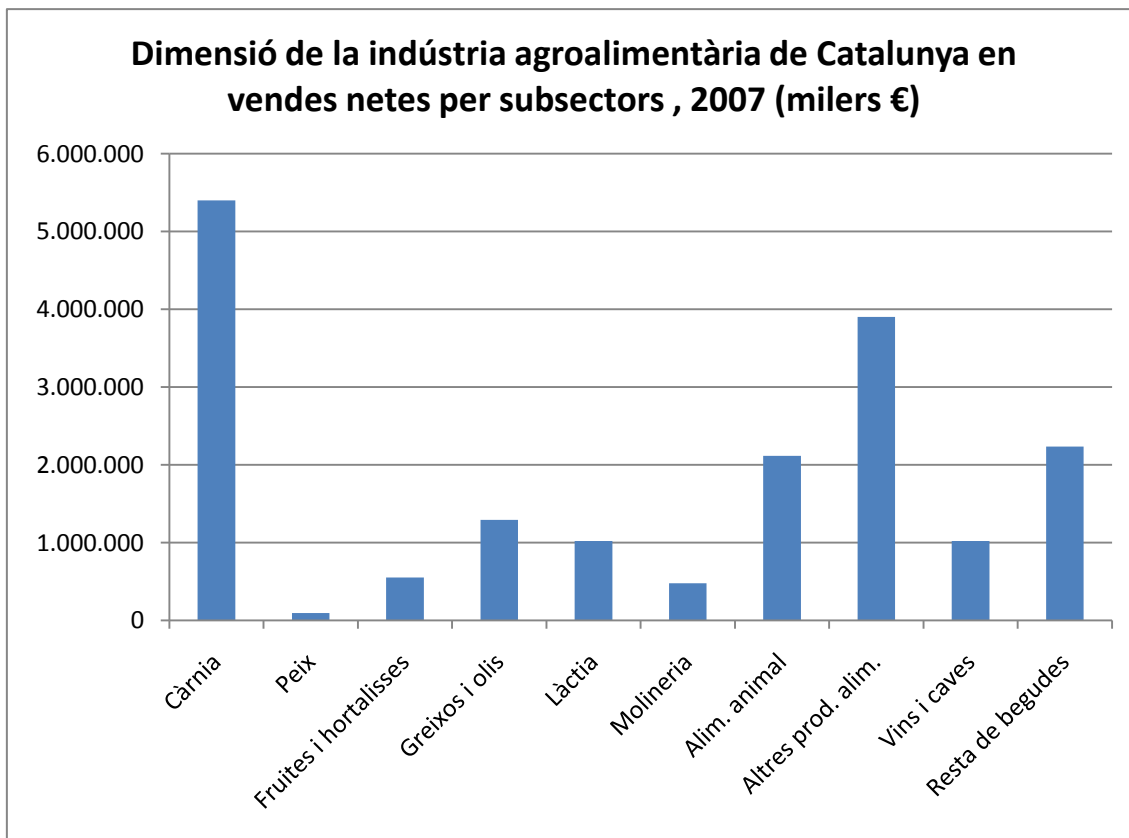
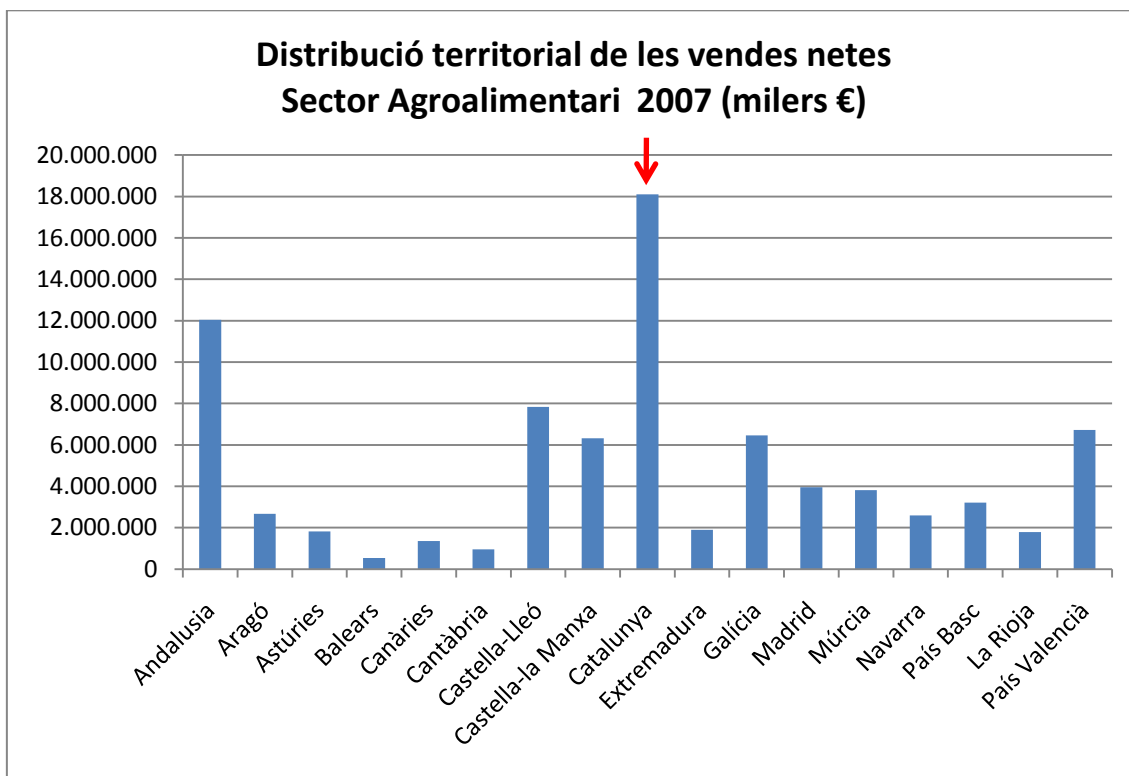

Font: elaboració pròpia amb dades del DAR

Vendes Netes per sectors industrials Catalunya (2007) (en milers d'€)

(*) Tabac < 1%

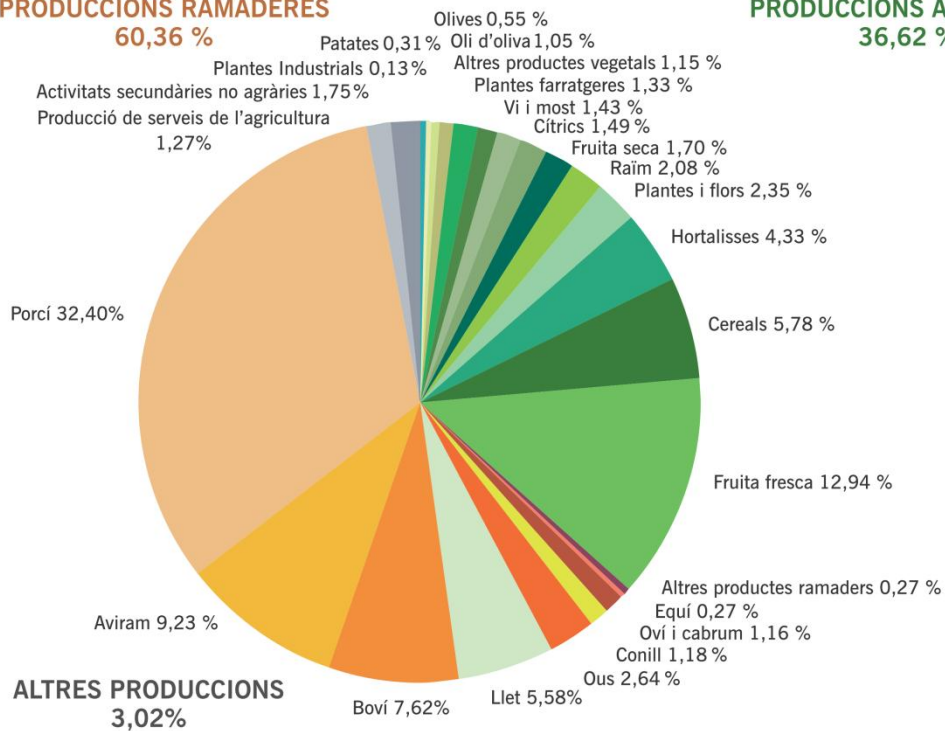
DISTRIBUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ FINAL AGRÀRIA. ANY 2008

PRODUCCIONS RAMADERES

60,36 %

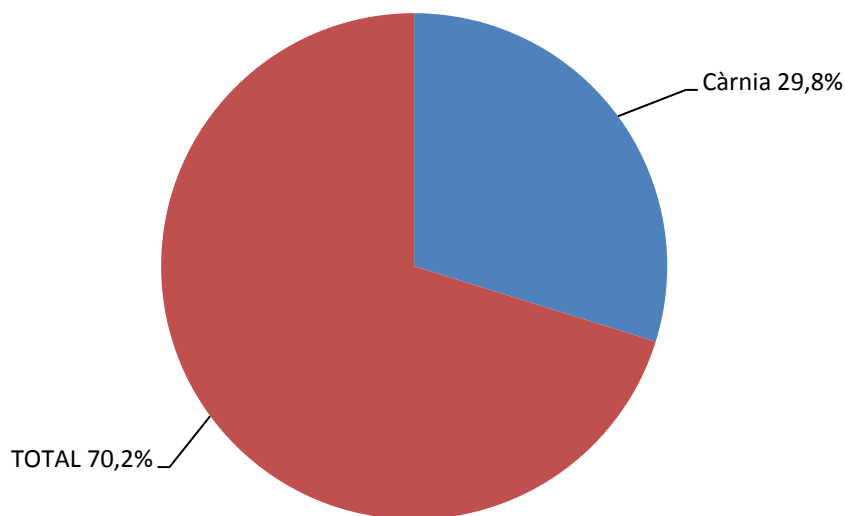
PRODUCCIONS AGRÍCOLES

36,62 %

Font: díptic DAR, 2009

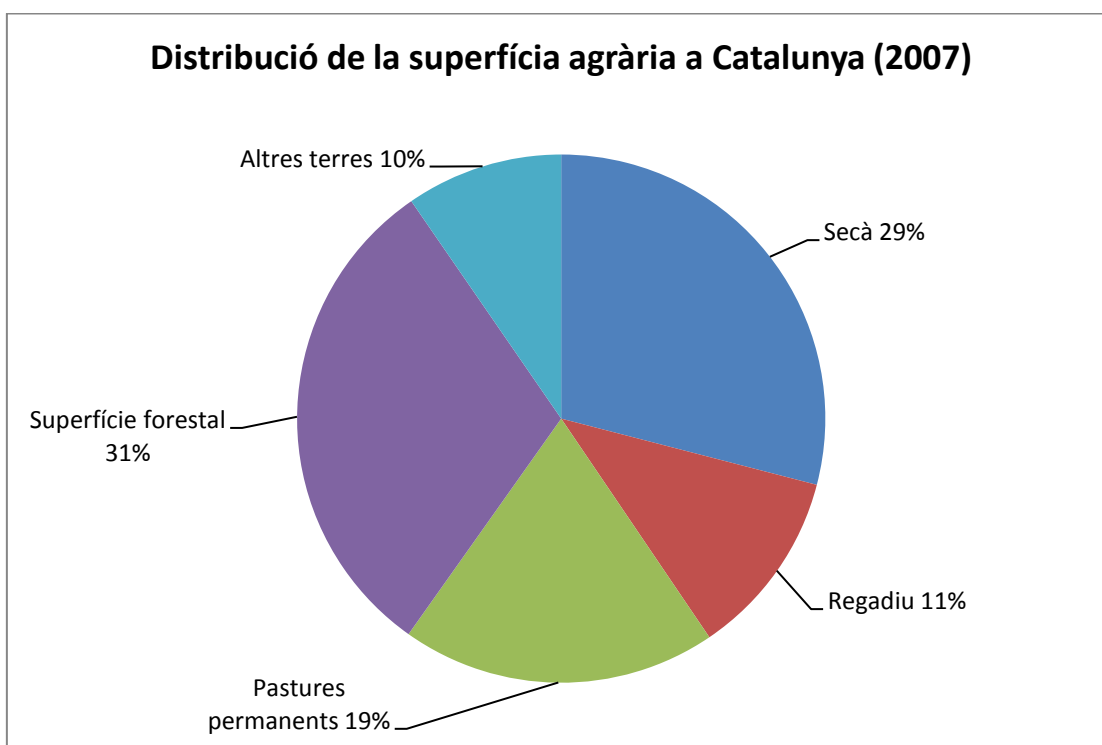
Participació de la indústria càrnia en el total del sector agroalimentari de Catalunya en vendes netes, 2007 (milers €)

Aigua

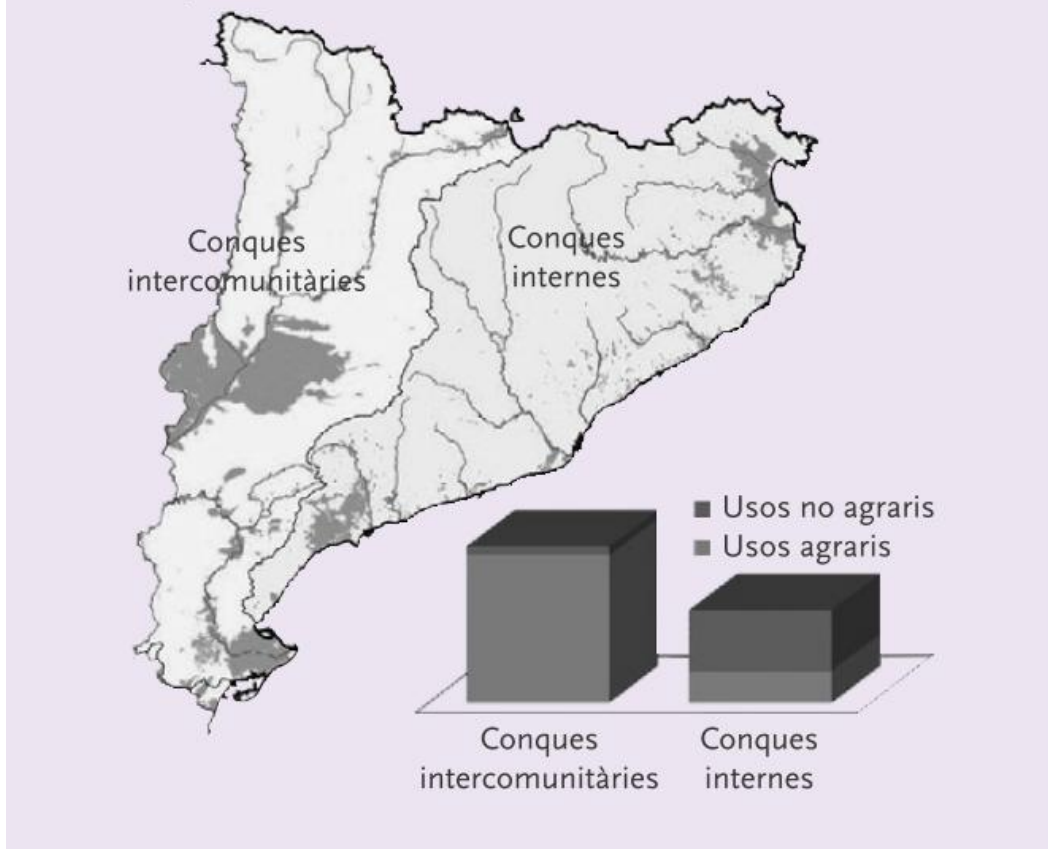
13. Promoure la interconnexió de xarxes per garantir l'abastament en períodes de sequera.
14. Fomentar l'ús d'aigües regenerades per ús agrícola i per a recarregar aqüífers.
15. Impulsar la construcció de basses per a la recàrrega d'aqüífers, laminar avingudes i l'ecosistema.
16. Impulsar un sistema pràctic d'aplicació dels Contractes de Cessió de Drets d'Ús d'Aigua.
17. Fomentar la gestió forestal per a millorar la infiltració d'aigua i evitar l'erosió del sòl.

Amb el tema de l'aigua cal tenir un especial cura doncs es un recurs escàs, però del qual Catalunya si en fa un us racional ha de reconvertir encara moltes hectàrees de secà en regadiu per tal de millorar els seus nivells productius.

Font: elaboració pròpia amb dades IDESCAT, 2007.

Distribució del regadiu i consum d'aigua per usos agraris a Catalunya

Font: Joan Oca (UPC), 2007

www.fundacioagricola.cat